

Trafik Kazalarının Nedenleri, Sonuçları ve Kazaların Önlenmesine İlişkin Öneriler

Eda SELİMOĞLU

Ankara Üniversitesi Beypazarı Meslek Yüksekokulu Yarı Zamanlı Öğretim Elemanı

ÖZET

Dünya nüfusu arttıkça, buna bağlı olarak araç sayısı da artmaktadır. Bu durum beraberinde trafik kazalarının artmasını ortaya çıkarabilmektedir. Bunun bir sonucu olarak, trafik kazaları, dünya genelinde önemli bir halk sorunu haline gelmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, bu sorunla ilgili pek de ilerleme kaydedilememiştir. Buna rağmen, trafik kazalarının bilançosunu azaltacak çözümler geliştirilebilir. Araştırmalar, trafik kazalarına yaya, yolcu ve sürücü hatalarının yol açtığını göstermektedir. Bu noktada, herkesin üzerine düşen görevi yapması gerekmektedir. Zaten trafik kazalarının uzun dönemdeki etkileri tüm ülkelere rapor halinde sunulduğunda ve ilgili raporlar incelendiğinde bu konunun önemi daha da anlaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Trafik, Trafik Kazaları, Trafik Kazalarının Nedenleri ve Sonuçları

GİRİŞ

Nüfusun giderek çoğalması, ulaşım ihtiyacının da sistematik olarak artmasını gerektirmiştir. Bunun doğal bir sonucu olarak, ülkeler bu ulaşım ihtiyacını geliştirmek ve yeni teknolojilerle farklı fikirler geliştirmeye önem vermişlerdir. Yolcu ve yük taşımacılığında hava, deniz ya da demir yolu gibi alternatifler olsa da, genel olarak ağırlık verilen seçenek karayoludur. Bu durum karayolu trafiğinin yoğun bir şekilde kullanımına ve kazaların da artmasına neden olmaktadır. Medyada neredeyse her gün, sürücülerin akıl almaz hatalarını, yolların kan gölüne döndüğünü ve ister yaya, ister sürücü olsun insanların birbirine

karşı inanılmaz saygısız ve şiddetli davrandığını görmekteyiz. Dahası bu tip haberleri “trafik terörü” denilecek boyutta ifadelendirdiğimizi de varsayarsak, konuyla ilgili ciddi sorunların olduğunu ve yatırımların yapılması gerektiğini söylemek yerinde olacaktır. Trafik kazaları sadece kazaya karışanlarla sınırlı olmadığından gerekli tedbirler alınmadığında, hem kazaya karışanlar hem de çevreden geçmekte olan kişiler olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca kazaların ülkeler bazında ekonomik ve ekolojik yönden birçok zararı da olduğu bilinmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında alınan tedbirler yeterli olmayıp mevcut olan durumun üzerine yenilerini eklemek artık zorunlu bir hâl almıştır. Konuyla ilgili alınması gereken kararlar birçok kurum ve kişileri ilgilendirdiğinden, eş zamanlı bir hassasiyet burada önem kazanmaktadır. Örneğin kazaların azaltılmasına yönelik kişiler kendilerini yaya, yolcu veya sürücü olarak bireysel anlamda yetiştirirken, trafik mevzuatı ve denetiminden sorumlu kişi ve kurumlar, etkin bir denetim ve caydırıcı cezaları mevcut halinden daha da iyileştirmek durumundadırlar. Ayrıca kaza sonrasında ise ilk ve acil yardım ekipleri son derece hızlı ve kaliteli hizmet vermeye yükümlüdür. Dolayısıyla, eş zamanlı bir bilinçlenme ile hem bireysel hem de toplumsal anlamda bir ilerleme olabileceğini söylemek yerinde olacaktır.

TRAFİK KAZALARI, NEDENLERİ VE SONUÇLARI

Otomobil kullanmanın her zaman riski olabilir. Fakat tehlikelerin önceden bilinip gerektiği biçimde önlemler alırsa bu etki en aza indirilebilir. Trafik kazalarının tek bir nedeni olamayacağı bilindiğine göre birçok faktör üzerinde durmak yerinde olacaktır. Bunlar iyi analiz edilir ve sağlıklı çözümler üretilebilirse, kazaların hem ülke ekonomisine hem de insana verdiği zararlar da azaltılmış olacaktır.

Kazaların neden olduğu faktörler insan, taşıt, yol ve çevre bakımından incelenebilmektedir. Taşıtların kazaya sebebiyet vermelerinden insan unsuru sorumlu olduğu için konuyu insan hataları açısından incelemek uygun olacaktır. Sürücülerin sürüş becerilerinin yanı sıra psikolojik, sosyo-kültürel, ekonomik ve yaşadıkları coğrafi bölge gibi özellikleri de kazalar üzerinde neden oluşturabilmektedir. Sürücü özelliklerine ilişkin bu özelliklerin her biri birer araştırma konusu olabilir ve tek başlarına ele alındıklarında ortaya çok farklı sonuçlar çıkabilmektedir.

Trafik kazalarının nedenlerini insana bağlı ve bağlı olmayan faktörler şeklinde ayırabiliriz. Sürücülerle ilgili kısmı, bilgi eksikliği, kültürel farklılıklar, tatil zamanlarındaki insan yoğunluğundan kaynaklı hatalar şeklinde sıralanabilir. Yayalar ve yolcular için de trafik kurallarına dikkat etmeden harekete geçilmesi gibi yanlışlıklar, trafik kazalarının nedenleri arasında gösterilmektedir (Rostam ve İsmail, 2011:898).

Trafik kazalarındaki insan faktörünün etkisi bakımından, sürücüler açısından değerlendirildiğinde, uzun vadede deneyim, yaş, alkolizm ve uyuşturucu, hastalık ve engelli olup olma, kazaya yatkınlık, kısa vadede ise yorgunluk, halsizlik, aşırı beslenme, ilaç etkileşimleri şeklinde sıralanabilir. Araç kullanırken bazı sürüler için aniden gelişen durumlar da söz konusu olabilmektedir. Örneğin trafikteki kaba davranışlar, aşırı hız eğilimi, ahlaksız ve saygısız araç sürme eğilimi, dengesiz eylemler ve emniyet kemeri ya da kask takılmadan trafiğe çıkma gibi sürücü hataları da kazalara neden olan durumlardır (Petridou ve Moustaki, 2000:820).

Bayram tatili dönemlerinin trafik kazaları üzerindeki et-

kilerinin incelendiği bir çalışmada (Kaygısız vd., 2012) , bayram tatillerindeki ölümlü ve yaralanmalı trafik kazalarındaki artışa dikkat çekilmiştir.

Araçların teknik donanım ve özellikleri de çok önemlidir. Toplu taşıma ve ağır vasıta taşıtlarının uyması gereken kendi mevzuatlarına yönelik kurallara dikkat etmelidirler.

Yol ve çevre faktörü ise çok kapsamlı bir şekilde ele alınabilir. Yolun fiziki yapısı, bakım ve onarım kalitesinin etkili olduğu kadar, bölgenin coğrafi özellikleri, hava koşulları ve çevre yapısı gibi durumlar de yine kazalar üzerinde önem arz etmektedir.

Keşkin virajlar ve yol çukurlarının çok da görülemeyecek yerlerde olması, sürücülerin hızlarıyla da orantılı bir şekilde kazaya sebebiyet verebilmektedir. Ölümcül trafik kazaları her geçen gün karayolları üzerinde raporlanır. Bu raporlar kapsamında yol güvenliği kampanyası gibi etkinlikler üzerinde giderek durulmaktadır. Bunun için sürücülerin güvenli yol sürüşü ve trafik kurallarına uymaları konusunda sürekli eğitim vermek kazaların önlenmesinde önemli olabilecektir (Atubi, 2012:256).

İnsan psikolojisi üzerinde de trafik kazalarının birçok zararlı etkisinden söz edilebilir. Özellikle kazadan sonra kazaya karışan kişilerde “kaza sonrası stres bozukluğu” gibi ruhsal rahatsızlıklar görülebildiği gibi, bu durumun beyin ve omurilik zedelenmeleri gibi fiziksel sorunlara da yol açtığı bilinmektedir. Bunlara bağlı olarak, hastanedeki uzun tedavi süreci, maddi hasarların giderilmesi, polis ve kurtarma hizmetleri, üretim ve refah kaybı gibi sosyo-ekonomik birçok zarara neden olmaktadır. Sonuç itibarıyla ayrıca kişiler, uzun dönemde iş kaybı da yaşayabilmektedir (European Transport Safety Council, 2007).

Trafik kazalarının önlenmesi yolunda aşılması gereken asıl sorun, sürece katkısı olan unsurların araştırılması ve bu unsurların etkilerinin nasıl bertaraf edileceği konusunda planlar ve uygulamalar yapılmasıdır. Bu da sahip olunandan daha fazla araştırma malzemesine ihtiyaç duyulduğundan ve bunun sonucu olarak da insanların uygulanmasında bir takım etik ve toplumsal mühendislik sorunlarının halledilmesi gerektiğinin bir göstergesidir (Sönmez, 2000).

Tablo 1 incelendiğinde yıllar itibarıyla meydana gelen ölümlü ve yaralanmalı kazalardaki kusur oranları ve 2011 verilerine göre kazalara sebep olan kusurların oranları görülmektedir. Aşağıdaki sonuçlara baktığımızda kazalar üzerindeki insan faktörünün oldukça fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1: Yıllar itibarıyla meydana gelen ölümlü ve yaralanmalı kazalardaki kusur oranları.

YILLAR %	SÜRÜCÜ %	YAYA %	YOLCU %	İNSAN FAKTÖRÜ %	ARAÇ %	YOL %	DİĞER %
2007	98,03	1,64	0,09	99,76	0,14	0,11	-
2008	90,53	8,37	0,43	99,33	0,26	0,42	-
2009	89,60	9,09	0,41	99,10	0,29	0,61	-
2010	89,72	8,97	0,36	99,05	0,33	0,63	-
2011	90,20	8,51	0,39	99,10	0,30	0,60	-

Tablo 2 : Kazalara sebep olan kusurların oranları 2011

KAZA FAKTÖRLERİ	YERLEŞİM YERİ		YERLEŞİM YERİ DIŞI		TOPLAM	
	Kusur Sayısı	%	Kusur Sayısı	%	Kusur Sayısı	%
Sürücü	95.069	86.78	24.564	95.11	119.634	88.37
Yaya	13.618	12.43	662	2.56	14.280	10.55
Araç	130	0.12	243	0.94	373	0.28
Yol	370	0.34	291	1.13	661	0.49
Yolcu	370	0.34	66	0.26	436	0.32
TOPLAM	109.557	100.00	25.827	100.00	135.384	100.00

Kaynak: T.C. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü 2011

SONUÇ VE ÖNERİLER

Trafik kazalarının neden olduğu faktörler ve ortaya çıkarıldığı sonuçlar bakımından ele alınması önem arz etmektedir. Bu süreçte mutlaka her ülkenin kendine özgü düzenlemelere gitmesi gerekmektedir.

Kazalar insan, araç, yol ve çevre bakımından ele alınırsa bunun için yapılması gerekenlerin çerçevesi şöyle şekillendirilebilir:

İnsan bakımından incelendiğinde;

- Sürücüler, tüm trafik levhalarının ne anlama geldiğini bilmek zorundadırlar. Aksi halde kendilerinden beklenen davranış şeklini kestiremezler.

- Alkollü iken kesinlikle direksiyon başına geçilmemelidir.

- Kavşaklarda ve dönüş manevralarında geçiş önceliğine uyulmalıdır.

- Trafik ve yol güvenliğine dair tüm yükümlülükleri bilmeli ve ona göre davranılmalıdır.

- Görevli memurların verdiği uyarı ve işaretler zamanında algılanmalıdır.

- Geçme yasaklarına uyulmalıdır.

- Trafik ışıklarına dikkat edilmelidir.

- Taşıtların girmesinin yasak olduğu veya karşı yönden gelen taşıt trafiğine ait yol bölümüne girilmemelidir.

- Hız kurallarına mutlak bir şekilde uyulmalıdır.

- Araç içinde yüksek sesli müzik dinlenmemeli ve araç içi görüntülü cihazların kullanımına dair önlemler alınmalıdır.

- Demiryolu, yaya ve okul geçitleri gibi yerlerde taşıt hızının azaltılıp yol güvenliği sağlandıktan sonra yola devam edilmelidir.

- Arkadaki araca yol verme kurallarına özen gösterilmelidir.

- Geçiş üstünlüğüne sahip olan araçlara yol önceliği verilmelidir.

- Durma-duraklama ve park etme kurallarına uyulmalıdır.

- Korkutarak ve saygısız bir şekilde araç sürülmemelidir.

- Araç dışına her hangi bir şey atılmamalıdır. Bu durum hem kazaya sebebiyet verebilir hem de çevreyi olumsuz etkiler.

- Ehliyetsiz araç kullanılmamalıdır.

- Araç kullanma becerisini etkileyebilecek ilaç kullananlar, trafiğe çıkmamalıdır.

- Yayaların kalabalık olduğu bazı alanlarda daha dikkatli olunmalıdır.

- Araçlar geri gittiğinde çocuklar görüş açısında olmayabilir. Bu yüzden geri gidişlerde sürücüler çok dikkatli olmalıdır.

- Her sürücü, karayolunu diğer sürücülerle paylaşması gerektiğinin bilincine varıp güvenli yolculuk yapabilir.

- Yorgun, öfkeli veya uykusuzken araç kullanılmamalıdır.

- Araç sürerken oturuş ve duruş şekli de önemlidir.

- Öndeki aracı takip mesafesi, kötü hava koşullarında daha da arttırılmalıdır.

- Özellikle kırsal bölgelerde trafik çok yoğun olmadığından,

yayalar da bu konuda esnek davranabilmektedir. Bu nedenle bu yerlerde daha dikkatli olunması gerekmektedir.

- Araçlarını park etmiş sürücüler, aracın kapısını açmadan önce yolun güvenliğinden emin olmalıdırlar.

- Araçta seyir halindeyken, kaza yapmış araçları seyretmek, kazaları arttırıcı bir rol oynamaktadır. Bu nedenle hem trafiğin akışını bozmamak hem de can güvenliğini tehlikeye atmamak adına yola devam edilmelidir.

- Sürücüler kucaklarında insan, hayvan veya yükü araç sürmemelidirler.

Yayalar bakımından incelendiğinde;

- Yayalar, yolun kendilerine ait olan kesiminde ilerlemelidirler.

- Taşıt trafiğinin yoğun olduğu yerlerde, üst geçitler kullanılmalıdır.

- Trafik ışıklarının yönlendirdiği şekilde hareket edilmelidir.

- Duran bir aracın önünden veya arkasından çıkılmamalıdır.

- Yaya yolu bulunmayan yerlerde, karayolunda yürümek zorunda olan yayalar, açık renkli kıyafet giymeye özen göstermelidirler.

- Karşıdan karşıya geçişlerde kurallara uyulmalıdır.

- Yaklaşan bir aracın her durumda yaya için duracağı fikri oluşmamalıdır.

- Alkollü yayalar da trafikte kazalara neden olabilir.

- Taksi durdurmak isteyen yayaların genelde yolun iç kesimine doğru beklediği gözlemlenir. Kaldırımdan inmeden de bu istek gerçekleştirilebilir.

- Herhangi bir araç kazaya karıştığında ne kendi ne de başkalarının can güvenliğini tehlikeye atılmadan gerekli yardım çağırılabilir.

Yolcular bakımından incelendiğinde;

- Yolcular, araç seyir halindeyken taşıttan sarkmamalıdırlar.

- Sürücünün yol becerisini olumsuz yönde etkileyecek tutum ve davranışlardan kaçınılmalıdır.

- Sürücünün dikkatini dağıtacak şekilde kendisiyle sohbet edilmemelidir.

- Yük taşıyan bir aracın üzerinde seyredilmemelidir.

- Toplu taşıma araçlarında habersiz inip binmeye çalışılmamalıdır.

- Emniyet kemeri kullanımına özen gösterilmelidir.

Araç bakımından incelendiğinde;

- Araç sahiplerinin araçlarının bakımını zamanında yaptırmalıdırlar.

- Belli bir yaşın üzerindeki araçların trafiğe çıkarılmamasına yönelik teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır. Konuyla ilgili düzenlemeler Türkiye'de mevcuttur fakat denetimlerinin sıkı bir şekilde takip edilmesi gerekmektedir.

- Işık tertibatı, seyir halindeyken önem arz etmektedir. Gerekli bakımlarının yapılmasına özen gösterilmelidir.

- Ağır vasıta sürücüleri, yüklenme kurallarına uymalıdır.

- Tehlikeli madde taşıyan araçlar, kendi mevzuatlarına dikkat etmelidir.

- Araçlarda bulundurulması zorunlu araç ve gereçler sadece muayene zamanlarında temin edilip sonraki zamanlarda ihmal edilmemelidir.

- Çocukların güvenliği ile ilgili tertibatlar hazır hale getirilmelidir.

- Araca fazla yolcu almamak da trafik kazalarının azaltılmasında etkili olabilmektedir.

Çevre ve yol bakımından incelendiğinde;

- Karayolunda kazaya sebebiyet verecek derecede bozulmuş yolların bakımı yapılmalıdır.

- Trafiği düzenleyen levhaların algılanabilirliği açısından gerekli bakımlarının yapılması ve gerekli yerlere koyulması gerekmektedir.

- Özellikle köprü ve üst geçitlerin çökmesini engelleyecek tedbirler zamanında alınmalıdır.

- Yol üzerindeki çukurlara zamanında müdahale edilmelidir.

- İklim ve hava koşullarına göre araç kullanmak kaza riskini azaltabilir.

- Araçların kullanım amacı ve ağırlıklarına göre farklı yol bölümleri oluşturulabilir.

- Tüm bunlar ışığında trafik ve yol güvenliği ulusal bir politika olarak ele alınmalıdır. Çünkü kazalar sonucunda ölümler ve yaralanmalar söz konusu olduğu bilindiğine göre, hem bireysel hem de ülkesel boyutta ciddi zararlar meydana gelmektedir. Kazaya karışanların kaza sonrasında psikolojik rahatsızlıkları olabildiği gibi bu rahatsızlıklarından aile, iş veya sosyal yaşamları da etkilenmektedir. Bu olumsuzlukları kaldırmak yine ek maliyetlere ve külfetlere neden olmaktadır.

Trafik kazalarının önlenmesine ilişkin konuyla ilgili kişi ve kurumlara da büyük görevler düşmektedir. Bunları ise şu şekilde sıralayabiliriz:

- Trafik ve yol güvenliği konularında geniş kitlelerin de katılabileceği seminer, kongre veya sertifika programları ile desteklenebilir. Kurumların kendi içlerindeki trafik eğitimi ile ilgili etkinliklere diğer vatandaşların da katılımı sağlanmalıdır. Böylece trafik ve yol güvenliği gibi konularda profesyonel insanların varlığının artması sağlanmış olur. Ayrıca sektördeki yetişmiş insan açığının da kapatılması gerekmektedir. Her ne kadar olsa olsun personel azlığı demek bilgi ve denetim azlığı demektir. Kalifiye kişilerin varlığı ise bu süreci başarıya taşıyacaktır.

- Trafik kuralları, cezaları ve denetimi gibi konularda birlik sağlanarak tüm düzenlemeler Trafik Bakanlığı gibi yeni bir kuruma devredilebilir. Böylece tüm düzenlemeler tek elden sağlanmış olur.

- Emniyet kemeri, çocuk güvenlik araç ve gereçleri, hız ihlalleri, alkollü araç kullanımı ile ilgili konularda, afiş ve slogan yarışmaları ile halkın ilgisi çekilebilir.

Tüm bu öneriler, trafik bilincinin yükselmesinde önemli rol oynayabilmektedir. Öncelikle bu eğitim aileden başlamalıdır. Anne ve babaların, trafikteki tutum ve davranışları, ilerideki sürücü adaylarına yol gösterici bir etkiye sahiptir. Sonraki aşama olan okul döneminde ise, eğitimin her alanında trafik derslerine önem verilmelidir. Böylelikle aileden başlayan eğitim, okul hayatında pekiştirilmiş olacaktır. Karayollarının fiziki yapısı ne

kadar iyi olursa olsun, denetimler ve hizmetler ne kadar sağlıklı yapılırsa yapılsın, bunun bilincinde olan insanların varlığı sayesinde başarıya gidilmiş olunabilecektir.

KAYNAKÇA

Atubi, O. A. (2012). *Determinants of Road Traffic Accident Occurrences In Lagos State: Some Lessons For Nigeria*, *International Journal Of Humanities and Social Science*, March, Vol. 2, No. 6, Ss: 252-259

European Transport Safety Council (ETSC), (2007). *Social And Economic Consequences Of Road Traffic Injury In Europe*, Brussels

Kaygısız, Ö., Düzgün, Ş., Semiz, E., (2012). *Bayram Tatillerinin Trafik Kazalarına Etkileri*, *Karayolu Trafik Güvenliği Sempozyumu Kitabı*, Ankara, s.384-397

Petridou E. ve Moustaki M. (2000). *Human Factors In The Causation Of Road Traffic Crashes*, *European Journal of Epidemiology* 16, Ss: 819-826

Rostam, T. P. ve Ismail A., (2011). *Socio-economic Consequences of Traffic Accidents in Iran*, *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 5(9), Ss: 897-901

Sönmez, A. (2000). *Karayolu Trafik Güvenliğinde Geleneksel Yaklaşım, Başarılar, Sorunlar ve Öneriler*, *Polis Bilimleri Dergisi*, 2, Ss: 7-8

T.C Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, *Karayolları Genel Müdürlüğü, Trafik Güvenliği Dairesi Başkanlığı, Trafik Kazaları Özeti 2011*, Ss: 1-16